

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

..... APARE DUMINECA .....

Prețul abonamentului:	Manuscrisele nu se înapoiează și se adresează redacțiunii „Foaia Diecezană”; iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrațiunii „TIPOGRAFIA și LIBRĂRIA DIECEZANĂ” în Caransebeș.	Prețul inserțiunilor:
Pe un an . . . . . 160 Lei		Pentru publicațiuni oficioase, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei.
Pe jumătate de an . . . . . 80 „		
Pe un pătrar de an . . . . . 40 „		
Un număr . . . . . 3 Lei.		
Pentru străinătate pe un an . . . . . 260 Lei.		

La trecutul diecezei Caransebeșului.

De: **Dr. Ștefan Pop**

După depărtarea lui Diacovici din Arad, ori din Timișoara-Arad, la scaunul mitropolitan din Carloviț, în 1708 ori 1710, la Timișoara îi va lua locul Ioan Ioanichie Vladislavlovici, (1708—1721) (ori 1710—1721) cel care spiona pe Turci, pe când cetatea lor Timișoara era împresurată de voinicii creștini alui Eugen, principe de Savoya. Am văzut mai sus, că Tincu Velia identifică pe Vladislavlovici cu Martinovici, poate și pentru că au acelaș nume de botez: *Ioanichie?*

Imprejurarea acestei spionării de către vlădica ortodox „anonim”, e transmisă posterității de Enegelhshofen, marșal locotinent campestru, în o adresă din 28 Octomvrie 1752, îndreptată către edilii Timișorii.¹²⁹⁾

După ce examinarăm pe larg pe episcopii Timișorii și ai jurului ei, din cari unul va fi fost prezent în 1721 la sinodul Timișorean, prezidat de habotnicul Moisa Petrovici al Beogradului, e vremea să prezentăm și persoana episcopescă Bănățană a doua, care a participat la amintitul sinod! Aceasta persoană după toată probabilitatea e Moisa Petrovici, episcopul Banatului de Meazăzi-Răsărit; va se zică acela, care încă pe vremea Turcilor păstora și asupra pe Caransebeșeni și Almăjeni.

Sinodul s-a ținut în „casa vlădicului”, deci alui Vladislavlovici.

Atât casa mitropolitului Moisa Petrovici, carele curți văzurăm mai sus,¹³⁰⁾ se mută în Timișoara, până în 1726, când se așază la Carloviț, cât și casa episcopului Vladislavlovici, trebuie că erau în suburbia Palancamare, unde

locuiau Sărbii și Români în massă și își aveau „biserica veche, cu un turn foarte înalt”.

Înainte de a traduce din Nilles hotărârile laconice ale sinodului, mai menționăm, că mitropolitul Moisa Petrovici, grevează cu câte un galben pe fie care familie sârbă din întreg ținutul Banatului; din care pricină apoi a avur multe de furcă, nu numai cu credincioșii, dat și cu preoții, cari s-au împotrivit dârz a plăti taxă „mitropolitului octroiât”, de vremece astfel de taxe aveau de taxe aveau de răspuns numai mitropolitului de Carloviț și episcopului lor propriu¹³¹⁾.

Eată și traducerea verbală, a celor 17 articoli sinodali faimoși și îniurioși, dictați clerului și poporului ortodox, mai mult ca o ocară, decâtă *părinții din societate* lui Iisus; în pragul veacului creștinesc al XVIII-lea; veac la sfârșitul căruia va trebui să vină răsturnările mari din Franța, cari să învețe ierarhia catolică refractară la iubirea deaproapelui și la toleranța creștină!

1. „Mitropolitul prin popi, să stăruească, în tot Banatul, de mai multe muieri; să le poruncească, că pe venitor să nu căsătorească fără de lege”.

Amintitul istoric Borovszky¹³²⁾ socotește, ca una din cauzele principale, solicitarea ținării sinodului din partea administrației politice, tocmai sporirea fără samă a viețuirii ortodoxilor în poligamie! Răul acesta familiar și social îl învățară bunii noștri credincioși iute și dela cutropitorii lor adicți moralei desfrânate a mincinosului profet impostor, Mahomed.

2. Să cerceteze bine popii înainte de a căsători în gradele de rudenie oprită, și dacă vor da peste cei cari sunt cu impedimente derimătoare, pe aceștia să-i despărtească.

129) Tincu Velia o. c. pg. 109—110 cu nota 73.

130) Aici pg. 63.

131) Borovszky I. c. 75.

132) Borovszky I. c. 75.

3. Să nu fie opriți, ba din contră împede să li se facă cunoscut popilor și poporului, că deși sunt desbinați, (schismatici) (de noi) li slobod să între în bisericile noastre, tot astfel a lua parte la slujbile dumnezeiești, predici, lithii, cununii, etc.

4. În nici un chip să nu fie opriți popii de a conveși cu preoții catolici, cu cari mai vârtos să fie sfătuiți a lega prietenie.

5. Episcopul sau mitropolitul să nu judece nici odată pe vr'un catolic ori unit, cu atât mai puțin să-l prinză sau muncească.

6. Decâteori vr'un popă schismatic sau mirean de bună voce s-ar trage la unire, pentru acelea pentru cari mai înainte ca schismatic supus sieși nu pedepsau, nici pârau, să nu se aducă înainte pentru că ar avea gând a se uni și nici sub pretext născocit prigonitor (cum de multe se obișnuiau) să-l mai hulească.

7. Tinerimea schismatică care voește a cerceta școala nemțească sau latinească, în nici un chip să nu-i oprească sau spăimânteze.

8. Decumva vr'un bolnav schismatic ar polti preot catolic, îndatăș să i se chieime lui, ce de nu s-ar împlini, să fie aspru pedepsit cel care desmântă și cel care nu împlinește.

(Urmează)

Pe pământul făgăduinței...

— Note de drum —

De ing. Petru Fotoc

Constantinopol.

Bizanț... Poveste a unor timpuri de glorie, începând cu Constantin, până la 1453, și de dureroase amintiri de atunci. Istanbul-Constantinopolul, capitala de odinioară a puternicului imperiu otoman de pe vremuri, e un oraș unic în felul său, e un amestec al occidentului cu orientul, ceace se observă în arhitectură, în viața de toată ziua, dar în deosebi în potopul de lume, care alene continuă a mișuna dintr'o parte a orașului în cealaltă. Dacă călătorul vopște a-și croi o icoană despre populația acestui furnicar colorit, să se posteze pe podul de fer *Kara-Kioi*, — care deservește circulația peste *Cornul de aur* — limita de mare — între părțile europenizate *Pera-Galata* și partea musulmană *Stambul*, — și să privească cu atenție și luare aminte, acest bălci, urzit din tot ce au, cele patru unghiuri ale lumii. Dela *Stambul* numirea de *Istanbul* sau în limba marinarilor *Cospoli*. Podul este 450 m. lung și 30 m. lat, la o anumită oră a zilei

se desface la mijloc, ca să facă cu puțință trecerea vapoarelor în sus și în jos.

Pera e partea de răsărit și miază noapte a orașului, de unde mai ușor se străbate în *Galata* cu trenul funicular, care ca să-și scurte și el calea, se furișează într'un tunel scobit în acest scop, în o lungime de doi kilometri. Aici în partea europenizată află uliți aliniate, clădiri pompoase, construite din material solid, magazine seducătoare cu vitrine scilpitoare, străzi pavate, tramvai, lumină electrică, apeduct, mărfuri, din ce are Europa mai fin, delicat, scump și mai la modă, hoteluri, restaurante, cafenele, localuri de petrecere, de fapt high-lift și tot ce-și dorește vizitatorul venit din apus. Trai bun, frumos, dar scump. E o viață europenizată, dar în cadru totuși oriental, și ca oraș și ca populație, fie stabilă sau flotantă, dar mie mi-s'a părut grotescă, ceace cred, că se învederează din cele ce urmează. Cultura se adăpostește numai acolo, unde sufletele sunt bine pregătite pentru primirea ei. E de remarcat strada principală *Pera*, marea și frumoasa grădină *Taxim*, unde își dă întâlnire pe răcoarea dimineții și a serilor dulci, aristocrația locală; palatele de earnă ale ambasadurilor streine și ale demnitarilor din statele europene — cari vara o petrec în caleidoscopul *Bosforului*, — palatul stelei, *Ildiz Kiosk*, — fosta reședință a sultanilor, moschea împărătească *Hamidie*, cimitirele de diferit rit, școlile, cazărmi, apoi turnul *Galata*, construit de poporul *Genovez*, ca recunoștință pentru aceia, cari au murit pentru înfăptuirea imperiului latin. Este de 40 m. înălțime, cu colină cu tot, pe care este zidit; se ridică la 150 m. deasupra mării. Priveliștea, care se îmbie de aici, e vraja orientului, care cotropește și sufletul europeanului, *convins* realist.

Și între atâtea creațiuni splendide, timpurile s'au milostivit și au lăsat și aici o părțică turcească *Nișan-Tas*, care nu știm, până când va mai fi otomană, ca și *Stambul*, unde ne grăbim. Nu trecem pe pod, — nu pentru taxă, ci ne imbarcăm într'un vapoarăș, care ca alte sute, face naveta, peste *Cornul de aur*.

Aici se desfășoară viața turcească. Străzile mai puțin aliniate, pavajul mai rudimentar, multe zigzaguri, ba alocurea labirinte întregi. Partea mai mare a caselor, până la 4-5 etaje chiar, sunt construite din lemn. Legiuirele noi, cu considerare la pericolul de incendii, opresc asemenea construcții pentru viitor.

În locul lunei elegante din *Pera* și *Galata*, aici întâlnim pe robul gliei de pretutindenea. De după pervazele ferestrelor cu jaluze verzi nu-și aruncă privirile cadâna europenizată din

Pera și Galata, care de mult a părăsit *iașmacul* (acoperitorul feței) și *teregeaua* (haina femeiască), e tunsă à la garçone, înțolită cu șic, ciorapi străvezii — să nu zic prea puțin îmbrăcata — care primește și întoarce vizite, cercetează localuri publice, — ci pe mama istovită de greul casei, care în haina neagră tradițională își îmbracă corpul trudit, care *meșul* (incălțăminte) nu l'a schimbat cu pantofi francezi, al cărei bărbat crede încă în *ramadan*, cinstește *selamlacul* (Vineri seara) și se închină ori unde s'ar afla — chiar în barcă — când este ceasul și din minaretele atâtor moschee *muezinii* își îndreaptă cu vocea pițiguiată rugăciunile, „Allah hu Abrar“. „Dumnezeu este mare“. El muncind din greu își agonisește pânea, fie ca ziler, salahor, hamal, comerciant, etc. etc. până la bragagiu, — n'are *narghilea* fină cu cibuc de fildeș, se tolănește pe rogojină, dar visează și el, ca frate-său pricopsit, care a uitat, că strămoșii săi au purtat vre-odată *cealma* (turban ordinar), chiar și dacă ar fi fost și *hagi*, închinându-se la mormântul profetului. Atunci turbanul este împodobit și cu un șal alb. Atât bărbații, cât și femeile sunt frumoase, cu ochii scilpitori, plini de foc. La ei aceia e femeie frumoasă, pe care natura a înzestrat-o cu multă

(Urmează)

Din viața sfinților.

— Sf. Vasile cel Mare —

Când pășim pragul unui nou an din viața noastră, cel mai potrivit prilej de a ne cerceta faptele săvârșite în timp de un an, bune sau rele, biserica ortodoxă a rânduit să se prăsnuească, pentru neîntrecutele sale virtuți, pe Sf. Vasile cel Mare care ne poate fi dreptarul de orice clipă în viață a fiecăruia dintre noi.

Această rânduială a bisericii noastre de a ne da drept pildă de urmat în viață pe Sf. Vasile cel Mare este cât se poate de îndreptățită lucru ce se vede din rostul pe care el l-a avut în lumea aceasta, ca puținii alții.

Sf. Vasile cel Mare s'a născut la anul 329 în Cezarea Capadociei. Pe părinții săi cari

erau creștini Dumnezeu îi binecuvântase cu 10 copii. Pe timpul acela copiii erau socotiți ca o binecuvântare a cerului, iar nu ca astăzi când părinții și mai ales mamele îi socotesc ca o piedică în calea plăcerilor lor. Deși cu atâția copii, mama sa Emilia cât și Macrina bunica sa, s'au ocupat de aproape de educația morală sa, picurând în sufletul său dragostea de Dumnezeu și de aproapele, virtuți cari vor face dintrânsul pe „sfântul“ de mai târziu, De altfel, aproape toți sfinții cari sunt podoaba bisericii creștine, își datorează în cea mai bună parte sfințenia vieții lor în deosebi mamelor lor. Vestitul dascăl de retorică din Constantinopol, *Libaniu*, care asemănând viața elevilor săi păgâni cu acelor creștini, exclama odată plin de admirație: „*Ce mame au creștinii!*“

Inarmat cu armele ce i-le oferea credința creștină, Sf. Vasile practica avocatura în Neocezareea, deunde pleacă apoi să învețe carte și la școlile din Cezareea, Constantinopole și Atena. În acest din urmă oraș întâlnește pe Sf. Grigore Teologul cu care lega cea mai strânsă prietenie pe care numai moartea prea timpurie a Sf. Vasile o desparte. Aci la Atena, cei doi tovarăși se deosebeau prin sânguința lor și prin purtarea lor.

După spusa Sf. Grigore ei nu cunoșteau decât două drumuri: drumul școlii și drumul bisericii. Nu-și petreceau vremea ca ceilalți colegi ai lor în orgii și în desfrânări deșantate ci scopul vieții lor era sfințenia. Sf. Vasile a strălucit afară de aceste neprețuite podoabe, și printr'o inteligență vie, prin mulțimea cunoștințelor sale, pe cât de felurite pe atât de înalte. Adesea profesorii săi i-au făcut propunerea de a rămâne ca profesor aci la Atena. Dar el și-a iubit mai mult patria decât mărirea trecătoare acestei lumi, s'a întors acasă unde deschisă singur o școală de retorică. Munca sa era nepregetată, dar și isbânda fu mare. Deși toată lumea îl lauda și cuvântul său devenise, cuvânt de autoritate, sfântul Vasile socoti că laudele puteau să-i piardă sufletul și deaceia se lepădă de lume și îmbrăcând haina monahală, își puse toata sa pricepere în slujba bisericii. Toată averea o împarte săracilor, semnul desăvârșirii sufletești iar cu cecece a putut aduna mai târziu înființează un spital.

Meritele sale îl ridică pe scaunul episcopal al Cezareei unde a păstorit cu vrednicie 9 ani murind din cauza sănătății sale șubrede în vârstă de abia 50 de ani. Sf. Vasile cel Mare s'a distins printr'o putere de convingere aleasă, printr'o administrațiune cinstită și energică, s'a distins prin blândețe față de cei slabi

și umili. Răspunsul pe care el îl dă împărătescului sol este pentru noi cei ce alergăm nebuni după măririi deșarte și averi imense, o palmă potrivită. Noi toți să luăm aminte din faptele Sf. Vasile, să luăm aminte la personalitatea acestui sfânt ales al lui Dumnezeu care cu darurile cu cari a fost inzebrat ar fi putut să guste din plin toate plăcerile pământului; dar departe de a se gândi la aceasta el le pune în slujba celor mulți și slabi.

Renunțarea de sine să fie călăuză pașilor noștrii, sporind în bine și sfințenie.

Dumitru V. Anuțoiu
preot.

Psihologia vremii.

De: A. U. Doloveanu

Deconcentrarea lumii de azi își are isvorul în lipsa unei certitudini interne, sufletești. Lipsa de ideal — în sens spiritual, — aduce disordinea și fărâmițarea energiei în scopuri mărunte.

Progresul material luând o dezvoltare monstruoasă și înfrigurată, eclipsează orice intenție mai trainică din domeniul spiritual.

Omul în lupta-i cu Natura, a reușit să-i răpească unele secrete foarte plâpânde; dar, toate creațiile spiritului uman rezultate din această răsboire a omului cu natura, se răsbună tragic asupra-i. Voind să cucerească natura pentru ca să și-o supuiască, ajunge a fi rob născocirilor sale. Sclavia lui față de materie nu devine mai ușoară; ci dinpotrivă, mai apăsătoare.

Omul timpurilor noastre s'a depărtat și de Dumnezeu și de natură. El e axa lumii, având de ideal — Dumnezeu: Mașina; — idolul vremii. În loc să o supună, i se supune.

Iar sufletul îi este deșertat de orice consistență religioasă și morală. În fond omul nu e lipsit de aceste porniri ideale, însă sunt neglijate, scoțându-le ca pe un blazon perimat, doar la zile mari.

Ci, răsbunarea e groaznică: idealul odată realizat, viața nu-și mai are scop, nema-având de ce să se știe agățată. Cucerești o bogăție râvnită o viață întreagă, golul intern însă tresare din amortire la această bucurie dureroasă și tragică. Căci, sfârșitul e fatal: un glonte, sau altceva analog. Ți-a ajuns idealul? Nu!?! Deci, n'ai pentru ce mai viețui!...

Ideal, — cuvânt banalizat, cu sens elastic la extrem. Idealul poate fi strict din domeniul material fără vreo consecință măcar în domeniul larg al umanitarismului și al desinteresu-

lui de pe planul spiritual? Chiar prin înțelesul propriu și genuin acest cuvânt exclude din sfera sa lumea valorilor materiale, operând doar în lumea valorilor ideative, spirituale, cari transcend orice putere de atingere imediată, sensibilă. Idealul, transpus vieții omenești ca nucleu și ca dinam al activității nu trebuie să-și aibă resursele vitale în ceva care provine din domeniul material, ci din domeniul spiritual, care este perfecțiunea absolută.

Materia prin temporalitatea ei implică imperfecțiunea, iar spiritul prin plenitudinea sa exclude orice imperfecțiune. Idealul lumii trebuie să tindă în sus, spre spiritualizare, și perfecțiune, nu spre materializare și imperfecțiune. Idealul ancorat pe planul spiritual rămâne vecinic *ideal*, adică nerealizat integral, pecând, *Idealul*, — ca scop final al vieții — coborât pe planul lumii fizice omul îl poate realiza integral și astfel dispare devenind fapt de durată efemeră.

Prin urmare, viața lumii de azi e lipsită de un conținut spiritual temeinic. Idealul ei e din lumea sensibilului, e materializat. Sfârșitul este sguitor de tragic: materia prin materie se răsbună, aducând moartea spiritului. Viața devine lipsită de sens mai înalt, decepționarea o cuprinde, iar sentimentul deșertăciunii e corolarul ei.

Criza, de azi, orice s'ar spune, nu e din domeniul material, ci din cel spiritual. Și, ea nu se poate rezolva prin soluții date de economiști, ci prin sentimentul sublim al omului pătruns de sensul adevărat creștin al vieții. Nu e subproducție de articole pentru trai ci e supraproducție. Supraproducția e doar de oameni mari, de caractere, cari printro viziune, nu căutată în circumvoluțiunile creierului, ci în explozia inimii, ar soluționa, providențial criza.

Omenirea fometează fiindcă n'are ce face cu bogăția acumulată, distrugându-o mârșav; omenirea dorește pacea și se pregătește pentru războiu; dorește viața mai mult ca oricând și sfârșește cu moartea prin sine.

Tragi-comedia acestei vieți de sub zodia mașinei a dramatizat-o profetic Carl Ciaprek în „R. U. R.“ Jocul de scenă sfârșește prin aceea, că omul-mașină, robot al fabricii și fabricație omenească, răsvrătește toată ceata roboților semeni, punând stăpânire pe fabrică și răpind patronilor chiar sufletul devenind astfel ei adevărații oameni, conducători ai unei lumi noi.

Întelepciunea divinului Iisus întreabă însă: *Ce va folosi omul dacă va câștiga toată lumea, iar sufletul său și-l va pierde?... (Matei 16, 26).*

Ce este un concordat cu Vaticanul?

de **Isaia Suru.**

În consecință suveranitatea fiind un caracter distinct al Statelor și nu aparține decât lui singur sau prin delegație celor care îl reprezintă. Nimeni nu poate avea această suveranitate afară de el, ea emană de la popor, deci urmează că numai Statele sunt considerate de membre ale dreptului internațional. Numai ele sunt capabile active ori pasive de astfel de drepturi.

De altfel aceasta e și foarte firesc dacă numai Statele îndeplinesc condițiile necesare capacității juridice, numai ei posedă mijloacele necesare pentru ca actele sale să aibă o valoare de drept, ca dreptul său să-și câștige o autoritate. În cazul nostru dacă Statul încheie tratate internaționale, el are și mijloacele ce-i servesc pentru valorificarea și susținerea ori menținerea acestor tratate.

Ori Vaticanul posedă aceste mijloace? Mijlocul, sancțiunile, materia constrângătoare în ultima rațiune, apărarea drepturilor chiar prin forță, nu o are. Dacă Statul e lezat în drepturile sale el poate interveni dacă e nevoie, în caz de forță majoră, chiar cu puterea. Această intervenire este egală cu apărarea, iar mijlocul în ultimul resort este forța armată, care singură își pune capăt conflictelor. De multe ori chiar și războiul este un izvor de drept⁵⁹⁾. Și nu numai o simplă manifestare a dreptului⁶⁰⁾. Este iarăși drept că în războiul de multe ori nu zace dreptatea. Dar în acest caz cuvântul războiul și apărare nu se confundă și tot odată cel învingător nu se simte atât de puternic fără drept, fiind nemulțumit de victoria prin care a transformat forța în drept și supunerea în datorie, deci victoria nu va fi definitivă⁶¹⁾. Iar dacă va fi durabilă și definitivă, înseamnă că este urmare a unui drept natural⁶²⁾. Această sancțiune, mijloc coercitiv extrem, barbar, condamnat, dar din nefericire necesar, indispensabil pentru a asigura progresul umanității, pentru apărare, pentru asigurarea păcii — si vis pacem para bellum — este în deobște recunoscut. Tot odată e recunoscut că sunt și sancțiuni morale, mijloace pacifice, dar, în deosebi în actuala configurație a Statelor, nu sunt destul de eficace. Intervenirea cu forță „este o consecință a naturii depravate a societății exact cum necesitatea dreptului criminal a unei socie-

tăți este o consecință a naturii depravate a individului⁶³⁾. Chiar dacă s'ar face Statele Unite ale Europei — deci o federalizare — o forță publică este indispensabilă, numai prin ea dreptul poate să-și câștige o autoritate.

Este drept că papa nu se bucură de astfel de sancțiuni, — zic catolicii — dar nu mai puțin e drept că are alte sancțiuni. Așa ruperea relațiilor diplomatice⁶⁴⁾ sancțiuni de ordin moral — deoarece războiul nu e permis chiar pentru State (e nepermis dar posibil și de multe ori din nefericire un rău necesar). Așa influența politică bisericească a papei, asupra conștiinței catolicilor, poate provoca nemulțumiri chiar turburări interne, aceste sancțiuni de ordin moral izvorăsc dintr'o putere fără margini și foarte periculoasă, puterea spirituală a papei, deși nu sunt fără importanță⁶⁵⁾. Cât privește intervenția altor State, ce papa a pretins-o într'un timp — n'are ce căuta aici. Și nu numai că n'are sancțiuni în caz de neexecutare, adică cu ce să-și apere drepturile sale, dar nici nu poți folosi contra lui vre-un mijloc constringent, fiind înconjurat și apărat de Italia⁶⁶⁾. Faptele că Statele încheie concordatele în forma tratatelor internaționale⁶⁷⁾ dovedește indirect — zic catolicii — că ele recunosc papei suveranitate internațională⁶⁸⁾. Ei pleacă de la faptul că exercitarea suveranității internaționale — după cum am amintit — a unui Stat, depinde de recunoașterea acestei exercitări din partea altor State. Așa dreptul de a negocia și a încheia tratate numai în teorii, este același, pentru toate Statele, fiindcă fiecare posedă o suveranitate. În realitate, însă ele nu pot exercita acest drept decât în măsura în care Statele pot exercita suveranitatea lor externă⁶⁹⁾. Ori exercitarea depinde de recunoașterea Statelor, deci nu mai începe nici o discuție că papa n'ar fi suveran internațional.

Întâiu de toate, faptul că Statele l'ar recunoaște (pe papă) suveran internațional este o deducere greșită; deoarece dacă Statele îi recunosc acest drept, de ce papalitatea n'a luat parte nici la conferința de pace de la Haga, din 1899, nici la cea din 1907, nici la cea ținută în urma războiului mondial.⁷⁰⁾ Și mai mult Statul italian

63) Philimore de Parieu. Cours de la politique p. 1371, după Calvo o. c. p. 8 v. 4.

64) Ruperea relat. diplom între State are consecință de multe ori chiar mai dezastruoasă decât războiul. Dar cu Vaticanul e cu totul de altă natură.

65) I. Reiner o. c. p. 663.

66) Devoghel o. c. p. 293 și 325.

67) Și întreținerea relat. diplom. se bazează tot pe recunoașterea Statului.

68) I. Reiner o. c. p. 661.

69) Sorel Precis du Droit des gens. p. 97.

70) În pactul de la Londra din 26 April 1915 § 15 interzice reprezentantului papei să ia parte la pacea ce va fi după războiul.

59) Cum a fost cazul nostru cu provinciile alipite, numai prin războiul le-am putut lua.

60) 61) și 62) Blunshli o. c. p. 7—8. 11.

a încheiat concordat și chiar tratat politic — ce pare că are mai mult colorit internațional — și cu toate acestea prin art. 24 din acest tratat i-se interzice să se amestece în conflictele ori relațiile dintre State. Apoi formalitățile ce nu corespund unui fond adevărat, adică cele ce simulează un fond pe care nu-l au, nu au valoare juridică, deoarece nici legea nu le admite. Dar să admitem că îi recunoaște exercitarea unei suveranități numai cât e necesară încheierii unui tratat internațional. Dar această exercitare, respective suveranitate internațională, pe ce se bazează? Numai pe simplul fapt al recunoașterii? Chiar dacă în acest caz ar avea-o de fapt, dar nu de drept — ar pute-o exercita cu eficacitate? Nu. Ii lipsește fundamentul unei adevărate suveranități internaționale. Suveranitatea internațională a unui Stat nu depinde de recunoașterea Statelor, numai exercitarea ei, căci un Stat, chiar de n'ar exercita-o, de drept o are așa zicând virtualiter sau potențialiter, fiindcă este un drept fundamental ce decurge din existența Statului. Unde mai pui că recunoașterea acestui drept Vaticanului, nu e lipsită de un fel de violență morală — influența politico-bisericească a papei, ori în cazul cel mai bun de interese de ordin politic — asigurarea acestei influențe în favorul respectivului Stat. Unele State iau mai recunoscut și alte drepturi excepționale, dar când își exercită aceste drepturi îi este sub ordinat lui.⁷¹⁾ În concluzie, stăpânirea suveranității aparține Statului doar exercitarea ei, punerea sa în acțiune, nu e posibilă decât pe măsură ce e recunoscută⁷²⁾ de alte State, urmează că recunoașterea exercitărei unei suveranități a Vaticanului, neavând nici o bază decât această recunoaștere, este o concesie grațioasă, o excepție, din diferite motive ori considerațiuni ce depind de bunavoința Statelor, și prin urmare poate să o retragă oricând.

Prin urmare ori care va fi calitatea lui în baza căreia încheie tratat — respective concordat, materia constatatoare în caz de nerecunoaștere, mijlocul de valorificare, de susținere a contractului îi lipsește, iar recunoașterea din partea Statelor neputând fi susținută, deci pe baza ei papa nu poate să aibă o personalitate internațională, rămâne să examinăm suveranitatea lui și din celelalte puncte de vedere temporal — adevărata bază, și și din punct de vedere spiritual.

(Urmează)

71) cfr. Bonde o. c. p. 101.

72) cfr. Bonfils o. c. p. 122.

Ortodoxia în Ticvaniul-mare.

de pr. Ilie Hergan.

Ce mărturisește tradiția despre unirea dela Ticvaniul-mare?

Mărturisește, că aceea nu s'a făcut așa neted și în felul cum îi place Dlui Dr. Nic. Brânzeu să susțină în broșura, rezumatul căreia l-am publicat în articolul meu din urmă, pe lângă puține reflecții, doar asupra introducerii și încheierii acestui tratat prozelitistic.

Istoricului propriu zis, ce-l face dl canonic asupra unirii din Ticvaniul mare, îi opun istoria actului acestuia și a urmărilor lui, așa cum o întrevăd din combinarea conținutului chiar a lucrării sale cu ceea ce tradiția păstează în această cauză.

Și în Ticvaniul-mare, ca și aiurea unirea s'a făcut prin aceleași metode coruptive și de silnicie. Și aci ca și 'n celelalte părți, privirea misionarilor uniți s'a îndreptat cu deosebire spre lăcomii după bogății, ahtiații după mărire, ori spre alt soi de cerțați cu morală creștină, pentru ca din acești coruptibili să câștige pentru unire pe 1-2. Firește nu fâgăduindu-le împărăția cerului, ci împlinirea dorinții lor pământești și cerându-le în schimb, ca să aragă din consătenii lor și pe alții la unire.

De fapt, greul era pânăce dintr'o comună se capacita un mănunchiu de oameni, fie cât de restrâns să-și ceară trecerea la unire. De trecerea și modul trecerii și a restului de locuitori grijau apoi autoritățile polițienești.

Și anume; când mănunchiul se înjgheba, agenții prozelitiști, singuri, sau însoțiți de câțiva din capacitații lor se duceau și în numele comunei întregi cereau forurilor polițienești să se deplaseze în comuna respectivă, ca să asiste și să supravegheze trecerea religioasă. La actul acestor treceri, de regulă, nu se admitea prezența reprezentanților religiei dela care se făcea trecerea. Erau de față numai delegații uniți, unul sau chiar și mai mulți comisari de poliție gardași de pandurii lor. Spre a da trecerii religioase aparența legalității, la început și anume: din grupul celor ce cu siguranță vor primi unirea, se strigau 2-3 pe nume și li se lua declarația de trecere individual. Mai apoi se puneau întrebările în general, la care de se mai răspundea din mulțime sau nu, totuș... comisia înscrisa de avalma cam pe toți locuitorii pe lista trecuților dela „neunire“ la „unire“. Dacă cineva se încumeta să protesteze împotriva arbitrării proceduri, dacă nu scăpa cu fuga era prins și imediat încăpea la fabrica făuritoare de convingere religioase a pandurilor, din care când era scos, cel clasat de conturbător al ordinii și spre a nu fi băgat iarăș, declara: că-i bine, cum voiesc domnii. După plecarea domnilor cel trecut cu forța, rămânea tot în credința sa de până aci, de geaba însă; căci „depunerea confesiei și conscrierea lui la uniți n'o putea legiuit nega“.*) Protestatorii scăpați cu fuga din mâinile pandurilor, când se reîntorceau din ascunzătoarea lor, uneori de săptămâni întregi aleși lor nu li s'a putut stoarce după protest nici o altă declarație, totuș aflau, că sunt trecuți la uniți și în zadar erau ei neuniți, căci nici dânșii nu puteau legiuit nega depunerea confesiei... (?)

Despre îndeplinirea trecerilor comisarii polițienești

*) Din broșura unită.

dresau acte. În ele ilegalitatea din realitate era tradusă ca legalitate și silnicia ca liberă voie. Comisarii uniți și ei ticluiau rapoarte în cauză, de același gen. Și dl canonic Brînzeu, vine acum și își îndrumă poporul unit, ca din aceste acte să se convingă, că „unirea a fost o pornire pur națională și de eliberare din robia străină“.

Atât însă, că actelor acestora, de expl. din partea Dnului Dr. Gh. Ciuhandu, în ce privește unirea din comunele diecezei Aradului li se opune contra documente. Și așa le vedem reduse la valoarea lor reală împreună cu „sfânta unire“ în a cărei favoare s'au redactat.

Eu n'am contradocumente contimporane actelor, ce canonicul Dr. Brînzeu le publică în sprijinul lucrării sale. Valoarea documentativă însă a actelor acestora o văd căzută, deoarece ele sunt aidoma scriptelor înfruntate cu incontestabila temeinicie pe calea publicității, de dl consilier eparhial dela Arad Dr. Gh. Ciuhandu. Apoi actele acestea mai sunt și atât de transparente încât ochiului sănătos și obiectiv nu i se poate ascunde minciuna și arbitraritatea dela baza lor.

Canonicul Brînzeu bazat pe astfel de acte susține că majoritatea Ticvaniului-mare încă la 1847 ar fi avut voie determinată de a se uni. Aceasta este însă un vădit neadevăr.

Verosimul este, că despomenitul Bercean încă înainte de anul 1847 a pus ochii pe satul acesta frumos. L-a dat dese târcoale și cu ajutorul a 2-3 scăpătați câștigați pentru unire cearcă și aci să dea lovitură pela 1847-48. Fără rezultat însă. Fiindcă atunci suflul revoluției, care se pronunța tot mai tare, ținea concentrată atenția autorităților de stat în altă parte și nu le dădea răgaz să se mai ocupe și de unire. Aceasta pe de o parte, iar pe de altă parte Bercean a trebuit să-și amâne pianul dela Ticvaniul-mare, fiindcă, locuitorii de aci, pregătiți de altfel mai dinainte ca să picteze biserica, drept înfruntare a unelțiilor unite decid ca pictura să se facă imediat. Apoi din precauțiune și demonstrativ cer pictorului ca inscripția despre pictură să precizeze că aceea este făcută în stilul ortodox.

Inscripția dar privitoare la pictură, ce am publicat-o la alt loc dovedește că Ticvaniul-mare la 1847-48 ținea încă tare la ortodoxie.

Ca totuș să prindă și aci unirea, după trecerea revoluției, misionarii gr. cat. au trebuit să-și intensifice acțiunea, căutând de acum măcar un adept dintre oamenii cu mai multă trecere în sat. Și au izbutit să câștige pentru cauza lor pe cârciumarul clandestin Nicolae Braia, un cămătarnic foarte îmbogățit dar dornic încă de mărirea lumestii. Cu ajutorul — în tot cazul — al autorităților care erau la dispoziția misionarilor uniți, acesta ajunge primar. Această calitate îi deschide apoi drum și spre o demnitate bisericească. Și anume parvenitul Nicolae Braia în loc ca să fie întemnițat pentru fabricarea și vinderea pe ascuns a rachiului de spirt, într'un moment dat ajunge să dicteze și în cauzele comunale și să se amestece, ca episcop, în măsură prea mare și în orânduiele bisericești, prin ceace ajunge în conflict cu preoții.

Propagandiștii uniți bine împrieteniți cu Braia de mult pândeau momentul și de abia au prins prilejul ca întărâtându-l împotriva preoților ort. să-i spună că-i vremea să facă unirea la Ticvaniul mare. Braia conștiu că numai de dragul unirii autoritățile l-au mântuit de pedepse și l-au făcut primar, nu s'a putut

lăsa mult îndemnat și mai ales că prozelitiștii uniți i-au atins și o coardă simțitoare, i-au măgulit sentimentul de părinte, punându-i în vedere pentru la vremea sa un teolog unit pe seama fetiței sale, care începea să se ridice față mare.

„Spiritul sfânt“ nici pe departe să fi pătruns inimile acelor cari am făcut începutul unirii în Ticvaniul-mare, după cum pretind uniții; aci „spiritul“ fabricat de Braia a scos din minți pe cei cari s'au hotărât să-și părăsească credința strămoșească. Tradiția de altfel nici nu pomenește nimic de Bercean, îndeobste se vorbește că unirea la Ticvaniul-mare a făcut-o Nicola Braia. Dânsul avea foarte mulți datornici. Acestora li-a pus în vedere că sau îl urmează la unire sau imediat să-i plătească datoria, căci la din-contra îi dă judecătii. La datornicii lui Braia s'au adaugat apoi nemulțumiții cu birul preoțesc și cu taxele pentru slujbele bisericești ce li sa păreau prea mari, cărora li s'a spus în atmosferă întărâtată de beutură, să părăsească neunirea și să treacă la unire căci aci nu mai plătesc bir, iar taxele, sau că se vor șterge de tot, sau că vor fi foarte mici. Aceștia la un loc formau cam jumătate din comună.

(Nu urma).

Ș T I R I

Academia teologică greco-catolică din Blaj liberează licențe în Teologie. Cu provocare la dispozițiile recente legi a învățământului superior, consiliul de miniștri a dat un jurnal al său prin care recunoaște dreptul Academiei teologice unite dela Blaj să libereze diplome de licențe în teologie. Hotărât această licență nu poate fi acordată decât candidaților având studiile de bază recerute, adică liceul complet și bacalaureatul.

Monede de argint. În curând se vor pune în circulație monedele noi de 100 Lei, de argint. Un transport, de aproape două miliarde lei, a și sosit în țară. Noua monedă are următoarea înfățișare: o față reprezintă capul M. S. Regelui cu inscripția „Carol II. Regele Românilor“, dedesupt: A. Lavrillier: 1932, cealaltă față reprezintă stema țării și însemnul 100 Lei, totul înconjurat de o ghirlandă de stejar, întretăiate în 3 locuri. Muchiile monedei sunt dințate; are diametrul de 32 mm și cântărește 14 grame.

Posturile de învățători la școlile primare vacante le acordă ministerul de instrucție și culte. Absolvenții normalişti ai anilor 1927—1930, își vor înainta deci cererile lor însoțite de actele necesare, până la 1 Septembrie a. c.

Cumpăr colecții întregi sau numeri singuratici din „Albina“ (Viena), „Luminătorul“ (Timișoara), „Tribuna“ (Arad), „Drapelul“ (Logoj) și „Renașterea“ (Caransebeș), în scopul completării colecțiilor mele defectuoase. Dr. Dimitrie Cioloca, profesor, Caransebeș.

Școala de Arte și Meserii Cornea.**Anunț.**

Pentru anul școlar 1932/33 Școala de Arte și Meserii din Cornea Bănat are vacante pentru clasa I-a 20 locuri, pentru clasa II-a 3 locuri, pentru clasa III-a 5 locuri, pentru clasa IV-a 3 locuri.

Doritorii de a ocupa aceste locuri, vor cunoaște, că trebuie să îndeplinească următoarele condițiuni:

1. Să fie absolvent a 4 clase primare,
2. Vârsta de cel puțin 11 ani impliniți.

Acestea pentru elevii ce doresc a se înscrie în cl. I. Școala are 2 secțiuni: Tâmplărie (sculptură) și dogărie.

Condițiunile de primire în internatul școlii sunt: Taxa pentru cantină lei 2500 anual, plus taxa de înscriere lei 200. Aceste sume se vor da în 3 rate anual. Cererile de înscriere se vor trimite pe adresa școlii până la 20 Septembrie 1932.

Se primesc și elevi externi.

Diracțiunea.

Judecătoria mixtă Caransebeș secția cf.

Nr. 835/1932 cf.

Publicațiune de licitație și condițiile de licitație.

În cauza de executare pornită de Tațu Constantin contra lui Nicolae Ștefan domiciliat în Ciuta Judecătoria ordonă licitațiunea de eșire din indiviziune cu efect de licitațiune execuțională în baza art. 144, 146, 167 din legea LX din 1881 asupra imobilului înscris în c. f. a comunei Ciuta (din circumscripția Jud. mixte Caransebeș) No. coalei cf. 224 No. de ord. A+1 No. top. 344 Casa No. 111 cu curte în intravilan 38 stp. prețul de strigare este 5000 lei redus cu 25%. Pentru cererea de licitație se stabilește pe seama avocatului Penciu Dimitrie suma de 418 lei.

Fixează termen pentru ținerea licitațiunii pe ziua de **13 Septembrie 1931 ora 10, la casa comunală a comunei Ciuta.**

În baza art. 150 legea LX din 1881, condițiunile de licitație se stabilesc după cum urmează:

1. Imobilul supus la licitație nu poate fi vândut cu preț mai mic decât prețul strigării. (art. 26 XLI 1908 art. 6 al legii din 10 VII 1930.

2. Cei cari voiesc să liciteze sunt datori se depoziteze la delegatul Judecătoresc drept garanție 10% din prețul de strigare în numerar și sa semneze condițiunile de licitație (art. 147, 150, 170 legea LX din 1881 art. 21 XLI 1908).

3. Dacă nimeni nu oferă mai mult cel care a oferit pentru imobil un preț mai urcat decât cel de strigare este dator să completeze imediat garanția fixată după procentul prețului de strigare până la acelaș procent al prețului oferit. Dacă nu îndeplinește aceasta îndatorire, nu se va ține seama de oferta sa și numai poate lua parte la licitația care se va continua fără amânare.

Caransebeș, la 2 Iunie 1932.

Leo Pető judecător. pt. conf. **I. Ioanoșiu** aj. dir. cf.

A apărut

No. 47 din „Biblioteca Noastră“ din Caransebeș volumul:

„Din istoria Banatului Severin“

— *Batalionul românesc 1768—1775; Regimentul grăniceresc româno-illiric 1775—1833; Regimentul grăniceresc româno-banatic No. 13. 1838—1872; Regimentul de Infanterie No. 43, 1872—1918; —*

scrisă de pâr. **CORIOLAN BURACU**,
autorul mai multor lucrări istorice bănățene.

Un ex. 10 Lei.

Recomandăm cu toată căldura această lucrare istorică de mare interes pentru cunoașterea trecutului grănicerilor noștri.

Se poate procura dela **Librăria Diecezană.**

Immosiere

scrise pe hârtie velină, curat, cetet,
se găsesc spre vânzare la

Librăria Diecezană

Prețul 150 Lei. — Se pot comanda prin ramburs.

Obiecte bisericesti
dela cele mai renumite fabrici, se află
de vânzare la **Librăria Diecezană.**

Aviz!

Primesc spre executare în culori de ulei tot felul de lucrări de artă bisericască ș. a. ripize, prâsnicare, steaguri, mormântul Domnului și tot felul de obiecte bisericesti

Prof. Cornel G. Otonoga
pictor

Caransebeș, Str. Ghețării 4.